

KRONIKY DOBY KARLA IV.

Za doby panování Karla IV. se dostává zvýšené podpory historické práci. Karel IV. chtěl spojit kroniky se svými dynastickými cíli, tak aby v nich mohl mít ideologickou a praktickou oporu při posilování centrální panovnické moci. Dále chtěl pomocí historiografických děl dosáhnout literárního zvětšení svého státnického díla a vylíčení jeho doby pro příští generace.

Všechna díla spojuje snaha o podání českých dějin a vylíčení vlády jejich panovníků v čase. Kroniky doby Karla IV. je nutné chápat spíše jako dokumenty své doby, odrážející tehdejší situaci, názory a oficiální ideologie panovníka.

Dvorské dějepisce: historiografie spojená s politickou mocí, vzniká přímo na objednávku panovníka.

Vita Caroli

Jeden z mála středověkých autobiografických textů, který je napsán přímo korunovaným panovníkem. Karel IV. napsal pouze prvních 14. kapitol, která jsou psána v první osobě, kde král Karel radí svým nástupcům na českém a římském trůnu, jak by se měl cnotný a zbožný panovník chovat, popisuje své mládí, pokládá různé náboženské otázky a moralizující výklady. České reálie do životopisu vnikají až příchodem do království. Zde vyzdvihuje např. větší neznalost svého rodného jazyka a špatný stav Pražského hradu. Karel o sobě píše jako o dobrém hospodáři, který chce obnovit přemyslovskou tradici a na rozdíl od jiných autobiografických spisů, které zdůrazňují hrdinské činy, Karel o sobě píše jako o racionálně smýšlejícím politikovi a panovníkovi.

Kapitoly 15–20 jsou již napsané někým jiným úplně odlišným stylem a ve 3. osobě na rozdíl od předchozích kapitol psaných v 1. osobě. Druhá část životopisu byla napsána s časovým odstupem někdy v 70. letech 14. století. Zde autor prokázal větší znalost latiny než císař. Tato část je mnohem více psaná jako kronika, ale i tak se snaží Karla IV. vyzdvihnout jako spravedlivého a dobrého krále. Druhá část kroniky začíná rokem 1344 a končí rokem 1346 Karlovou korunovací na římského krále.

Kronika Františka Pražského

František Pražský byl kazatelem v chrámu svatého Víta a penitenciářem biskupa Jana IV. z Dražic., od kterého dostal za úkol pokračovat v zápisech pražského kostela, přerušených kolem roku 1283. Navázal na Kosmovu kroniku a jeho pokračovatelů. Dílo mělo vylíčit život, stav, činy a mravy českých králů a biskupů i jiných knížat, zvláště dílo Jana z Dražic.

Kronika se zachovala ve dvou recenzích. První recenze je věnována Janovi IV. z Dražic a sepisuje události od panování Václava I. do roku 1342. Druhá recenze je věnována Karlu IV., kde zahrnul období od vlády Václava I. do roku 1353, dílo přepracoval, rozšířil třetí knihu a odstranil většinu informací o Janu IV. z Dražic. Kronika je rozdělena do 3 knih.

Inspirací se se Františkovi stala Kosmova a Zbraslavská kronika, ta pro něj byla nejdůležitějším pramenem. Jeho vlastní text začíná tam, kde Zbraslavská kronika končí a právě tato část je nejcennější. Pravděpodobně nebyla dokončena. Dochoval se jeden rukopis první recenze a dva rukopisy druhé recenze. Kronika Karlovi IV. nestačila, nezachycovala celý budovatelský obraz celé své dynastie a mimo jiné se stavěla negativně k Janu Lucemburskému.

Beneš Krabice z Weitmile: Kronika Pražského kostela

Beneš Krabice z Weitmile byl pražským kanovníkem a ředitelem stavby Svatovítské katedrály, který pocházel z českého vladického rodu, úzce spjatého s Lucemburky.

Karel IV. pověřil Beneše novým zpracováním historických událostí v českých zemích. Jeho výklad navazuje na Druhé pokračování Kosmovo, začíná rokem 1283 a končí rokem 1374. Kronika se dělí do čtyř knih, kde autor čerpal opět ze Zbraslavské kroniky, Kroniky Františka Pražského nebo Karlova životopisu. Nejcennější je čtvrtá kniha, kde líčí soudobé události. Celkově se dílo vyznačuje primitivně uspořádaným textem, omezeným v šíři záběru, psaný příliš prostým jazykem. Kronika se dochovala pouze v jediném rukopisu, tudíž můžeme říci, že ve své době nebyla moc rozšířena.

Přibík Pulkava z Radenína: Kronika česká

Přibík Pulkava byl farářem v Chudenicích.

Kroniku si u něj objednal Karel IV., který se na vzniku kroniky sám podílel, opatroval rukopisy domácích a latinských kronik nejen z královského archivu, sám třídil prameny a podroboval je kritice.

Kronika začíná rozchodem národů během stavby Babylonské věže a končí rokem 1330, kdy umírá Karlova matka Eliška Přemyslovna. Kronika představovala koncepci českých dějin a státu od Velké Moravy a knížete Václava kam Přibík zakomponoval Karlovu legendu o sv. Václavu. Autor se snažil vyzdvihnout přemyslovskou tradici, zdůraznil úlohu přemyslovských relikvií při korunovaci českých králů, význam přemyslovských zákonů a Přemyslovi lísky.

Celá kronika měla odůvodnit císařovu snahu vytvořit silný České království ovládané jednotnou panovnickou mocí, dějinně ověřenou a od Boha posvěcenou. Stabilita a váha se měla opřít o dějiny. Dochovala se v šesti recenzích, s každou novou recenzí byly informace přidávány a dále upravovány. Využíval asi největší pramennou základnu ze všech. (Kosma a jeho pokračovatelé, Zbraslavská kronika, Jarlochův a Vincenciův rukopis, kronika Františka Pražského, legendy, listiny), což se promítá do stylu psaní, protože mění styl dle užitého pramene.

Kronika přes veškerou snahu nebyla dílem odpovídající úrovně. Věcná historická stránka a hodnota je velmi slabá oproti předchozím kronikám, jejichž úrovně nedosahuje. Byla velmi rozšířená, přeložena do češtiny i němčiny.

Česká kronika Jana Marignoly

Jan Marignola byl papežský legát pocházející z florentské patricijské rodiny. Dostalo se mu právního vzdělání. Procestoval velkou část Asie. Nějaký čas pobýval na dvoře Karla IV., na jehož popud se pokusil české dějiny vložit do dějin světových.

Kroniku rozdělil do třech částí.

1. kniha (thearchická, theos = bůh) začíná stvořením světa a končí potopou.
2. kniha (monarchická) popisuje dějiny od založení prvních států po Václava II.
3. kniha (hierarchická) začíná od prvního kněze Melchisedeche přes římské papeže až k českým biskupům

Čerpal z Kosmy a jeho pokračovatelů, bible, legend a možná i Dalimilovy kroniky. Do textu vsunul i svá vyprávění z cest. Celkově se tento pokus o vložení českých dějin do dějin světových nezdařil a více je dílo ceněné z cestopisného hlediska než z hlediska historického. Autor nebyl moc znalý ve výkladu starších českých dějin. Dochovala se pouze v jediném rukopisu.

Neplachovo stručné sepsání kroniky římské a české

Neplach byl opat benediktínského kláštera v Opatovicích. Ve své kronice se pokusil skloubit národní a světové kroniky.

Podnět k sepsání kroniky dostal od představených z kláštera. Základem tohoto spisu je latinská kronika papežů a císařů římských, dále kronika Kosmova a Letopisy české.

Kronika začíná popisem některých událostí před narozením Ježíše Krista a pokračuje do roku 1345, poté chtěl začít psát o Karlu IV. tyto stránky se nedochovaly a byli do rukopisu vloženy zprávy z roku 1365. Domácí a světové události smíchal velmi mechanicky. Nejzajímavější informace z období vlády Karla IV. se nedochovaly, kdyby ano, patřili by k tomu nejcennějšímu, díky tomu má kronika z historického hlediska velmi nízký význam. Menší hodnotu mají alespoň údaje ze 14. století.

Informace z pramenů jsou ve stručnosti a často s chybami. Dochoval se jedinný rukopis.

Edice

Život císaře Karla IV., (ed.) Josef Emler, FRB III, Praha 1882, s. 325-417.

Kronika Františka Pražského, (ed.) Josef Emler, FRB IV, Praha 1884, s. 347-456.

Kronika Beneše Krabice z Weitmile, (ed.) Josef Emler, FRB IV, Praha 1884, s. 457-548

Kronika Pulkavova, (ed.) Josef Emler, Jan Gebauer, FRB V, Praha 1893, s. 1-326.

Kronika Jana z Marignoli (ed.) Josef Emler, Jan Gebauer, FRB III, Praha 1893, s. 1-326.

Neplacha, opata opatovského, krátká kronika římská a česká, (ed.) Josef Emler, FRB III, Praha 1882, s. 445-484.

Literatura

Bláhová, Marie: Kroniky doby Karla IV. Praha 1987.

Nechutová, Jana: Latinská literatura českého středověku do roku 1400. Praha 2000, s. 136–140.

Kutnar, František – Marek, Jaroslav: Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století. Praha 2009.